

Quản lý hoạt động dạy học môn Tin học theo định hướng phát triển năng lực học sinh ở các trường trung học cơ sở thành phố Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình

Ngô Thị Kim Dung*

*GV. Trường THCS Bắc Nghĩa, thành phố Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình

Received: 22/12/2023; Accepted: 28/12/2023; Published: 4/01/2024

Abstract: Based on analysis of the current situation, the article proposes measures to improve Information Technology subject in the direction of developing student capacity in secondary schools in Dong Hoi city, Quang Binh province.

Keywords: Management, teaching activities, capacity, secondary school, Dong Hoi city, Quang Binh province.

1. Đặt vấn đề

Cùng với sự phát triển của công nghệ thông tin (CNTT) và chuyển đổi số trong các lĩnh vực của đời sống xã hội, nội dung môn Tin học phát triển ba mạch kiến thức hoà quyện: Học vấn số hoá phổ thông (DL), CNTT và truyền thông (ICT), Khoa học máy tính (CS) giúp HS thích ứng và hoà nhập được với xã hội hiện đại, hình thành và phát triển năng lực (PTNL) tin học để học tập, làm việc và nâng cao chất lượng cuộc sống, đóng góp vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Do đó, đề xuất các biện pháp nâng cao môn Tin học theo định hướng phát triển năng lực học sinh (NLHS) ở các trường trung học cơ sở (THCS) thành phố (Tp) Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình là rất cần thiết.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm

***Năng lực:** NL là thuộc tính cá nhân được hình thành, phát triển nhờ tố chất sẵn có và quá trình học tập, rèn luyện, cho phép con người huy động tổng hợp các kiến thức, kỹ năng và các thuộc tính cá nhân khác như hứng thú, niềm tin, ý chí,... thực hiện thành công một loại hoạt động nhất định, đạt kết quả mong muốn trong những điều kiện cụ thể [1].

***Năng lực tin học:** NL tin học của HS được thể hiện qua các hoạt động sau đây:

- Sử dụng và quản lý các phương tiện CNTT và truyền thông.
- Ứng xử phù hợp trong môi trường số.
- Giải quyết vấn đề với sự hỗ trợ của CNTT và truyền thông.
- Ứng dụng CNTT và truyền thông trong học và tự học.
- Hợp tác trong môi trường số.

Yêu cầu cần đạt về NL tin học đối với HS mỗi lớp học, cấp học được quy định trong chương trình môn Tin học và được thực hiện trong toàn bộ các chương trình môn học, hoạt động giáo dục, phù hợp với đặc điểm của mỗi môn học và hoạt động giáo dục, trong đó môn Tin học là chủ đạo [1].

Như vậy, NL tin học là một trong các NL đặc thù, gồm năm thành phần NL sau đây:

- NLA: Sử dụng và quản lý các phương tiện CNTT và truyền thông;
- NLb: Ứng xử phù hợp trong môi trường số;
- NLC: Giải quyết vấn đề với sự hỗ trợ của CNTT và truyền thông;
- NLD: Ứng dụng CNTT và truyền thông trong học và tự học;
- NLE: Hợp tác trong môi trường số [2].

***Quản lý HĐDH môn Tin học theo định hướng PTNL HS:** Tức là tiếp cận các chức năng quản lý hoạt động dạy của GV, học động học của HS và các điều kiện tác động đến HĐDH môn Tin học ở trường THCS theo định hướng PTNL tin học cho HS, đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục hiện nay.

2.2. Đánh giá chung về thực trạng quản lý HĐDH môn Tin học theo định hướng PTNL HS ở các trường THCS Tp Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình

Hiện nay, Tp Đồng Hới có 26 trường mầm non, 21 trường tiểu học, 17 trường THCS, 4 trường trung học phổ thông (THPT) (trong đó có 1 trường chuyên là THPT Chuyên Võ Nguyên Giáp), 01 trường dân tộc nội trú, 01 trung tâm giáo dục thường xuyên.

Để đánh giá thực trạng HĐDH môn Tin học và quản lý HĐDH môn Tin học theo hướng PTNLHS ở các trường THCS Tp Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình, chúng tôi đã khảo sát 30 CBQL, 90 GV Tin học và

150 HS ở 10 trường THCS, bao gồm: THCS Bảo Ninh, THCS Bắc Nghĩa, THCS Hải Thành, THCS Hải Đình, THCS Quang Phú, THCS Số 1 Nam Lý, THCS Lộc Ninh, THCS số 1 Đồng Sơn, THCS số 1 Bắc Lý, THCS Đức Ninh của Tp Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình. Kết quả khảo sát cho thấy:

2.2.1. Ưu điểm

- Đội ngũ CBQL các trường THCS Tp Đồng Hới có năng lực sự phạm và phẩm chất chính trị tốt, có uy tín trong tập thể sự phạm, nhận thức đúng đắn về sự cần thiết phải đổi mới toàn diện giáo dục phổ thông hiện nay.

- Chất lượng đội ngũ GV ở các trường THCS toàn thành phố những năm học gần đây được nâng lên. Phần lớn GV là những người có tâm huyết, tích cực tham gia lớp tập huấn, bồi dưỡng các mô đun liên quan đến Chương trình giáo dục phổ thông (GDPT) 2018.

- Nhiều CBQL quan tâm đến vấn đề tạo động lực cho bộ máy tổ chức hoạt động có hiệu quả; đặc biệt là HDDH như bồi dưỡng nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ sự phạm cho đội ngũ...

- Các trường cố gắng bố trí nguồn kinh phí và các điều kiện về vật chất, thiết bị, máy móc, đường truyền internet đáp ứng được nhu cầu hoạt động dạy học môn Tin học, giúp GV thực hiện tốt Chương trình GDPT 2018.

2.2.2. Hạn chế

- Chương trình GDPT môn Tin học 2018 bổ sung nhiều nội dung mới về ICT, CS, dẫn đến nhiều GV còn lúng túng, khó khăn khi triển khai.

- Một bộ phận GV ngại đổi mới, chủ yếu dạy học theo kinh nghiệm với các phương pháp dạy học (PPDH) truyền thống, nên chưa thực sự PTNL HS.

- Chủ yếu là sử dụng các phương pháp bồi dưỡng truyền thống như: thuyết trình, đàm thoại..., nên chưa tích cực hóa được hoạt động của GV khi tham gia vào bồi dưỡng.

- Kiểm tra, đánh giá còn nặng về lý thuyết, chưa chú trọng tổ chức và hướng dẫn hoạt động để HS tích cực, chủ động và sáng tạo trong khám phá kiến thức, trong vận dụng tri thức giải quyết vấn đề, chưa khuyến khích HS làm ra sản phẩm số.

2.3. Một số biện pháp nâng cao hiệu quả quản lý HDDH môn Tin học theo định hướng PTNLHS ở các trường THCS Tp Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình

2.3.1. Tổ chức tuyên truyền nâng cao nhận thức cho CBQL, tổ chuyên môn, GV về việc quản lý HDDH môn Tin học theo định hướng PTNLHS

*Mục tiêu của biện pháp: Giúp cán CBQL, tổ

chuyên môn, GV trong nhà trường thấy rõ ý nghĩa và tầm quan trọng của vấn đề để tham gia một cách tích cực vào quá trình dạy học môn Tin học ở trường THCS; Tạo ra sự đồng tâm, nhất trí, đoàn kết phấn đấu của cả đội ngũ CBQL, GV và HS trong các nhà trường.

*Cách thức tiến hành biện pháp:

- Ban Giám hiệu nhà trường thường xuyên tuyên truyền, giáo dục để nâng cao nhận thức của đội ngũ CBQL, GV về vai trò, vị trí quan trọng của HDDH môn Tin học theo định hướng PTNLHS trong nhà trường.

- Giúp mỗi GV hiểu rõ đặc điểm của môn Tin học trong Chương trình GDPT 2018. So với Chương trình GDPT 2006, vị trí, vai trò của môn Tin học đã thay đổi, thay vì là môn tự chọn, Tin học trở thành môn bắt buộc có phân hóa, được dạy học xuyên suốt từ lớp 3 đến lớp 9, để từ đó có ý thức nâng cao NL, trình độ của bản thân, đáp ứng yêu cầu đổi mới Chương trình GDPT 2018.

2.3.2. Đổi mới việc xây dựng kế hoạch dạy học môn Tin học theo định hướng PTNLHS

*Mục tiêu của biện pháp: Nhằm hoạch định được mục tiêu, nội dung, giải pháp để thực hiện việc quản lý, chỉ đạo, điều hành HDDH của GV Tin học một cách hiệu quả nhất.

*Cách thức tiến hành biện pháp

- Chỉ đạo xây dựng hệ thống kế hoạch giảng dạy từ trường tới các cá nhân đúng quy định của ngành, phù hợp với đặc trưng của nhà trường, tạo điều kiện tốt cho việc thực hiện và làm căn cứ để kiểm tra. Kịp thời bổ sung vào kế hoạch những nhiệm vụ mới do cấp trên yêu cầu. Ban Giám hiệu tạo điều kiện để đội ngũ GV thực hiện kế hoạch theo đúng tiến độ, thường xuyên, kiểm tra phát hiện sai lệch và uốn nắn kịp thời.

- Kế hoạch, phân công của tổ chuyên môn: Ngay từ đầu năm học, tổ trưởng bộ môn Tin học chỉ đạo việc xây dựng kế hoạch giảng dạy cả năm học. Trên cơ sở đó, GV cụ thể hoá thành kế hoạch của cá nhân. Các loại kế hoạch được dựa trên sự hướng dẫn theo CV 5512 của Bộ Giáo dục và Đào tạo.

- Căn cứ vào nội dung chương trình của môn Tin học, tổ trưởng bộ môn cùng các GV sắp xếp lịch giảng cụ thể, lịch kiểm tra, thi cho đúng thời gian, phù hợp với kế hoạch giáo dục của trường.

2.3.3. Đổi mới phương pháp dạy học môn Tin học theo định hướng PTNLHS

*Mục tiêu của biện pháp: Nhằm phát huy khả năng phát hiện và giải quyết vấn đề thực tiễn; bồi

đường sự tự tin và khả năng tự học, tự rèn luyện kỹ năng sử dụng các công cụ kỹ thuật số giúp HS có thể liên tục PTNL tin học, thích ứng được với những thay đổi nhanh chóng của công nghệ kỹ thuật số.

**Cách thức tiến hành biện pháp:*

- Chỉ đạo GV tổ chức và hướng dẫn hoạt động để HS tích cực, chủ động và sáng tạo trong khám phá kiến thức, trong vận dụng tri thức giải quyết vấn đề, khuyến khích HS làm ra sản phẩm số.

- Áp dụng các PPDH tích cực, chú trọng dạy học trực quan, dự án, thảo luận nhóm, nêu vấn đề tăng cường thực hành tại các phòng máy tính và rèn luyện cho HS kỹ năng tự học.

2.3.4. Đổi mới kiểm tra, đánh giá môn Tin học theo định hướng PTNLHS

**Mục tiêu của biện pháp:* Cung cấp thông tin chính xác, kịp thời, có giá trị về hiệu quả HỖ ĐH cho GV; phát huy mặt mạnh, điều chỉnh sai sót cho phù hợp với mục tiêu đề ra.

**Cách thức tiến hành biện pháp:*

- Đánh giá thường xuyên hay định kì đều bám sát năm thành phần của NL tin học và các mạch nội dung DL, ICT, CS, đồng thời cũng dựa vào các biểu hiện 05 phẩm chất chủ yếu và 03 NL chung được xác định trong chương trình tổng thể.

- Chú trọng đánh giá khả năng vận dụng kiến thức tin học của HS để giải quyết vấn đề thực tiễn, tạo cơ hội phát triển năng lực tự chủ, sáng tạo.

- Tăng cường các giải pháp đánh giá kết quả học tập tin học chủ yếu sau: Khảo sát, kiểm tra kiến thức, kỹ năng thông qua các câu hỏi, bài tập, bài thực hành, sản phẩm của học sinh (kết quả thực hành, kết quả dự án,...); Đánh giá kiến thức, kỹ năng và thái độ ứng dụng CNTT vào quá trình phát hiện và giải quyết vấn đề không chỉ ở trường mà cả ở nhà và ngoài xã hội; Ứng dụng trang thiết bị của kỹ thuật số, đa phương tiện để tổ chức các buổi trình bày sản phẩm do HS làm ra một cách hấp dẫn.

- Đa dạng hoá hình thức đánh giá, kết hợp đánh giá của GV với HS, tự HS đánh giá, đánh giá đồng đẳng.

2.3.5. Quan tâm đầu tư hoàn thiện cơ sở vật chất, trang thiết bị dạy học, tăng cường ứng dụng CNTT vào quản lý HỖ ĐH môn Tin học theo định hướng PTNLHS

**Mục tiêu của biện pháp:* Nhằm đảm bảo cơ sở vật chất, trang thiết bị kỹ thuật dạy học giúp GV đổi mới dạy học môn Tin học ở trường THCS hiện nay.

**Cách thức tiến hành biện pháp:*

- Đảm bảo các thiết bị dạy học theo quy định của

chương trình. Thiết bị phục vụ GV dạy học: máy tính cá nhân, máy chiếu, màn hình chiếu. Thiết bị phục vụ HS thực hành: Máy tính (tối thiểu 1 máy tính/2 HS), cấu hình phải đáp ứng cài đặt được các hệ điều hành và phần mềm thông dụng. Các máy tính phải được kết nối mạng LAN và Internet, có trang bị những thiết bị phục vụ thực hành như loa, tai nghe, micro, camera,... Các máy tính cần được cài đặt hệ điều hành và các phần mềm ứng dụng thuộc loại có bản quyền, mã nguồn mở hoặc miễn phí. Các thiết bị khác như thiết bị mạng, máy chiếu, màn hình, robot...

- Các trường bố trí phòng thực hành máy tính phải có đủ diện tích để sắp xếp thiết bị; có máy tính, máy chiếu, màn hình, máy in; có máy tính dùng làm server để lưu trữ các học liệu điện tử, cài đặt các phần mềm quản lý học tập, phần mềm quản lý nhà trường và phần mềm tường lửa; có nội quy phòng thực hành,...

- Kinh phí đầu tư cho cơ sở vật chất, trang thiết bị dạy học từ nguồn vốn của nhà nước, nguồn tài trợ và xã hội hoá theo quy định của pháp luật.

3. Kết luận

Tin học giữ vai trò chủ đạo trong việc chuẩn bị cho HS khả năng tiếp nhận, mở rộng tri thức và sáng tạo trong thời đại thông tin, kết nối và toàn cầu hóa. Giáo dục tin học có sứ mạng chuẩn bị cho HS khả năng chủ động tìm kiếm, tiếp nhận, mở rộng tri thức và sáng tạo trong thời đại cách mạng công nghiệp lần thứ tư, kết nối và toàn cầu hóa. Cho nên, các biện pháp quản lý HỖ ĐH môn Tin học theo định hướng PTNLHS ở các trường THCS Tp Đồng Hới, tỉnh Quảng Bình hiện nay đều có vai trò, vị trí và tầm quan trọng nhất định. Do đó, đội ngũ CBQL phải phối hợp nhiều biện pháp để nâng cao chất lượng dạy học bộ môn.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình GDPT tổng thể*, Hà Nội.

2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình GDPT môn Tin học*, Hà Nội.

3. Lê Văn Sơn (2020), *Một số biện pháp nâng cao chất lượng dạy học môn Tin học nhằm PTNL sử dụng CNTT và truyền thông cho HS các trường dự bị đại học dân tộc*, Tạp chí Giáo dục, Số 472 (Kì 2 - 2/2020), tr 55-59.

4. Nguyễn Thị Hương (2020), *Thiết kế và tổ chức hoạt động trải nghiệm trong dạy học Tin học cấp THCS*, Tạp chí Giáo dục, Số đặc biệt tháng 12/2019, tr 214-219.